

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՆԵՐՈՎ

ԹՈՒՅՆԻ ԿԱԹԻՆԵՐ

Հնուց ի վեր ամենաանպատիվ, արհամարհելի, նզովքի արժանի արարքը համարվել է գուժկանությունը: Գուժկան, բոթաբեր մարդկանց անվանել են ագռավ, բայդուշ, բվեճ: Նրանց տեսնելիս անիծել են, փոխել են ճանապարհը, խաչակնքել են: Իսկ թագավորները, իրենց անսահմանափակ իշխանությունից օգտվելով, հրամայել են կտրել այն մարդու լեզուն, որը համարձակվել է տեղ հասցնել բոթը, սահագուժել, հրամայել են սպանել գուժկանին, որ եկել կանգնել է թագավորի առաջ ու հայտարարել.

- Իմացած լինես, որ քո թշնամին հարձակվել, գրավել է քո քաղաքները, գլխատել է եղբորդ, անարգել է ծնողներիդ գերեզմանը...

Եւ, իմ կարծիքով, այս հարցում թագավորները ճիշտ են վարվել:

Վատ լուր հաղորդելը սոսկալի ծանր պարտականություն է, եւ ուրեմն, այն պետք է կատարել զգուշորեն, նրբությամբ, մեծ տակտով: Թող տարօրինակ չթվա, բայց վատ կամ տխուր լուր հաղորդողը նախ եւ առաջ պետք է դրա իրավունքն ունենա, բոթն ստացող մարդու մտերիմը լինի, բարեկամը, հարվածը կասեցնողը լինի ու մեղմողը: Այլապես, շատ ավելի լավ է, որ մարդ չիմանա էլ, թե ինչ է պատահել իրեն, եթե դժբախտությունը կանխելն ուշ է արդեն, եւ դեպքին տեղեկանա բնականոն ընթացքով, իր ժամանակին:

Թե չէ, ո՞ւմ է հարկավոր...

Ըկերներիցս մեկը պատմում է.

Մի օր առավոտ վաղ ինձ արթնացրեց հեռախոսի զանգը: Զարմացա, ո՞ւմ եմ պետք եկել այս ժամին: Վերցրեցի լսափողը ու ավելի զարմացա, իմ ծանոթ լրագրողներից մեկն էր, որ երբեւէ ինձ զանգահարած չկար:

- Բարի լո՛ւյս:

- Բարի լո՛ւյս: Այս ժամին...

- Զարմացա՛ր, որ զանգ եմ տալիս: Չէի կարող չզանգահարել: Գիտե՞ս ինչ է եղել:

- Ի՞նչ է եղել:

- Ա՛յ մարդ, քո մասին մի զգվելի նյութ է տպագրվել մեր թերթում:

- Ի՞նչ...

Դե իհարկե, կատակում է: Ի՞նչ պետք է գրեն իմ մասին: Բայց ի՞նչ կարիք կա կատակելու այս ժամին: Միրտս տհաճ, անհանգիստ բարբախում է:

- Չէ՛, ի՛նչ կատակ, - նույնիսկ նեղացած հայտարարում է ծանոթս, - գրել են, ու այն էլ շատ կոպիտ, նույնիսկ քաղաքական մեղադրանքներ կան: Ուզո՞ւմ ես կարդամ...

Ու, առանց սպասելու, կարդում է, կարդում է՝ շեշտելով ամենավիրավորական բառերը, կարդում է մի տեսակ բավականությամբ, ասես արտասանում է, ասես հենց ինքն է գրել: Կոկորդս սեղմվում է, ցավում է սիրտս, զայրույթից խեղդվում եմ: Ոչ միայն գրածի համար, չէ՛, գրածը զրպարտություն է եւ կհերքվի, ինձ ավելի շատ վշտացնում ու բարկացնում է այդ իմ ծանոթի դերը, առույգ՝ տրամադրությունը, առոգանությունը:

- Հետո՞, - հարցնում եմ ես:

- Էլ ի՞նչ հետո:

- Ի՞նչ անեմ ես: Կարո՞ղ եմ այնպես անել, որ դա չտպագրվի:

- Ո՞նց թե չտպագրվի, - նույնիսկ ծիծաղում է նա, - արդեն տպագրված է: Թերթից եմ կարդում: Նոր բերեցին:

Քիչ է մնում հայիոյես:

- Ուրեմն, ինչո՞ւ ես առավոտ շուտ արթնացնում: Որ աչքալուսա՞նք տաս, որ շնորհակալությո՞ւն հայտնեմ: Կգնայի աշխատանքի՝ կիմանայի: Ինչո՞ւ ես շտապում, ինչո՞վ ես օգնեմ ինձ, ի՞նչ մարդ ես դու...

Նա ասես թե շփոթված ու վիրավորված ինչ-որ բան է քրթմնջում «ուշադրության» թե «լավության» մասին, բայց ես նետում եմ լսափողը եւ արդեն թունավորված եմ:

Եվ դեռ «բարի լույս» է ասում՝ տհաճ, ցավեցնող լուրը հայտնելուց առաջ: «Բարի լո՛ւյս»: Ի՞նչ բարի լույս, երբ լույս-առավոտն արդեն խաթարված է, երբ ցնցված ու զրգոված շտապում ես թերթ գնելու, Չես լսում կնոջդ խոսքերը, կոպտում ես երեխաներիդ ու չես պատասխանում հարեւաններիդ «բարի լույս»ին: Ի՞նչ «բարի լույս»:

Եւ իրոք, ի վերջո, ի՞նչ նպատակ ունեն նրա նմանները, երբ շտապում են ժամ առաջ դառն ու չար լուրեր հաղորդել, թունավորել մարդկանց:

Բայց սա դեռ ամենավատը չէ, սա դեռ, ինչպես ասում են, փոքրագույնն է չարյաց: Նույնիսկ առարկողներ կլինեն, կասեն՝ մեծ բան չէ, մարդը եղածն է հայտնում, կասեն՝ միեւնույնը չէ՞, վաղ թե ուշ իմանալու էի: Եւ նրանք որոշ չափով, կոպտորեն, թերեւս իրավացի լինեն: Բայց ի՞նչ ասես ոմանց, որ չեղած բանն են հայտնում քեզ, հորինում են, իրենց մեղքը վերագրում ուրիշին, բամբասում. «Ես ի՞նչ անեմ, ասում են» զրահի տակ ամեն ինչ անում, որ զցեն տրամադրությունդ, պղտորեն հոգիդ, թունավորեն կյանքդ:

Խաղաղ, Պայծառ կիրակի է: Երեխաներիդ թելից բռնած, ուրախ ծիծաղով, կատակով մանկական այգի ես գնում: Թվում է՝ ոչ մի բան չի կարող փչացնել տրամադրությունդ: Բայց ահա հանդիպում է մեկը.

- Օ՛, ողջույն, ողջույն, սրանք քո՞ երեխաներն են:

- Իհարկե, - զարմանում ես դու:

- Յա՛, - ապշում է ծանոթը, - բա ասում էին լքել ես երեխաներիդ:

- Ե՛ս, ո՞վ է ասում, ա՛յ քեզ հիմարություն:

- Ասում են, էլի, լեզվի տակ հո ոսկոր չկա: Ասում են, թե հեռացել ես տնից, երեխաներիդ ալիմենտ չես տալիս, դատարանում ծեծել ես կնոջդ, մանր խուլիզանության համար...

Բայց ո՞վ է ասում, ո՞վ է ասել, ո՞վ է...

- Ո՞վ էր է՛, սպասիր, չէ՛, չեմ հիշում: Դե դա ի՞նչ կարելուր է, տեսնում եմ, որ ամեն ինչ լավ է, դե, ապրե՛ս, ապրե՛ս...

Թփթփացնում է ուսիդ, հեռանում, եւ հանկարծ դու զգում ես, որ լավ տրամադրությունից հետք անգամ չի մնացել: Քայլում ես ու մտածում՝ ո՞վ այդպիսի զրպարտություն տարածած կլինի, հերթով մտաբերում ես քեզանից որեւէ հարցով դժգոհ ծանոթներիդ, զայրանում ես, խոսում ինքդ քեզ, վիճում ես... մնա՛ս բարով, լավ տրամադրություն, ծիծաղ ու կատակ, մնա՛ս բարով, մանկական այգի: Իսկ այդ «ծանոթիդ» հենց այդքան էր հարկավոր:

Զարմանալի է, բայց կան մարդիկ, որ տանել չեն կարողանում ուրիշի երջանկությունը, խաղաղ, հանգիստ կյանքը, նրանց թվում է, թե իրենցից պակասում է ինչ-որ բան, երբ դու ուրախ ես, գոհ ես, որ դու նրանց հաշվին ես աշխատանքում առաջ գնում, արժանանում պարգևի ու խրախուսանքի, որ դու նրանց փոխարեն ես ապրում ու շնչում:

Եւ սկսում են, գործի են դնում թույնի կաթիլները... Քիչ-քիչ, թեյի գդալով, սախարին-ժպիտի հետ:

Տարիներ շարունակ, աշխատում ես մեկի հետ, նստում նույն սենյակում, միասին նախաճաշում: Բնավորությունդ, սովորություններդ, կյանքդ անգիր գիտի: Բայց մի օր էլ հանկարծ (հատկապես, երբ քեզ լավ ես զգում) հարկ է համարում բացականչել.

- Հա՛, մոռացա ասել: Երեկ տրոլեյբուսով կայարան էի գնում, մեկ էլ լսեցի, որ կողքիս աթոռին նստածները քո մասին են խոսում:

- Ի՞նչ էին ասում.

- Ասում էին, թե շնորհքով հաշվապահ է, բայց շատ ազահ է, աչքածակ, բարձր աշխատավարձ է ստանում, երեխա էլ չունի, բայց գյուղի այգու իրենց խնձորները Միբիր է տանում, որ թանկ գնով վաճառի: Ասում էին, թե իբր եղբորդ երեխաներին փողոց ես նետել ու զավթել նրանց բնակարանը, թե կինդ հուսահատությունից կախել է իրեն... Տեսնո՞ւմ ես, ինչ ստոր մարդիկ կան...

- Ովքե՞ր էին:

- Ես ի՞նչ իմանամ, ուղեւորներ էին, էլի:
- Լավ, բայց դու հո գիտե՞ս, որ ես բարձր աշխատավարձ չեմ ստանում, որ հինգ երեխա ունեմ, որ քաղաքում եմ ծնվել, որ եղբայր էլ չունեմ, բնակարան էլ...
- Գիտեմ, իհարկե:
- Բա ինչո՞ւ չասացիր նրանց:
- Ե՞ս: Անծանոթ մարդիկ էին, ի՞նչ ասեի: Գլուխ դնեի հետները:
- Իսկ ինչո՞ւ ես ինձ ասում: Ես որտեղ գտնեմ նրանց որ համոզեմ, թե սխալվում են: Իսկ եթե ոչինչ անել չեմ կարող, դո՛ւ ինչու ես այդ հիմարությունները ինձ հայտնում:

Եւ միշտ նեղանում են.

- Եղա՞վ: Երբ քո մասին նման բաներ եմ լսում, էլ ո՞ր օրվա ընկերդ ու բարեկամդ եմ, որ չզգուշացնեմ: Դե եկ ու լավություն արա...

Մեկն այսպես, մյուսն այնպես, տարբեր ձեւերով ու տարբեր չափերով, սակայն նույն նպատակներով եւ նույն անազնվությամբ սրսկում հա սրսկում են թույնի կաթիլները: Եւ նրանց առաջն առնելը գրեթե անհնար է: Անհնար է, որովհետեւ քրեական եւ ոչ մի օրենսգրքում պատիժ չի սահմանված գուժկանների, զրահակիր զրպարտիչների, առերեւոյթ ժպիտով ու հոգածությամբ մարդկանց կյանքը թունավորողների նկատմամբ: Անհնար է «գրեթե», որովհետեւ մի ելք կա միայն, որ բոլորը միահամուռ, մի չզրված օրենքով բամբասողներին, «ուրիշի» ասածը հաղորդողներին, նենգ բանբերներին դիտեն իբրեւ առաջին դեմք, իբրեւ ստոր տեղեկությունների աղբյուր եւ բռնեն հենց նրանց օձիքից, նրանց կանչեն պատասխանատվության:

Թեեւ, իհարկե, ամենաճիշտը այս հարցում՝ հին թագավորների դիրքն է եղել երեւի:

ԱՐՏ. ՔԱԼԱՆԹԱՆՅԱՆ